

Základná škola P. Horova, kpt. Nálepku 16, Michalovce

Stratégia rozvoja čitateľskej gramotnosti

Školský rok 2017/2018

Čitateľská gramotnosť

Prioritou výchovno-vzdelávacieho procesu v škole okrem iných zložiek je aj rozvoj a prehĺbovanie čitateľskej gramotnosti, ktorá vedie žiakov k porozumeniu a používaniu písaných textov, k uvažovaniu o nich pri dosahovaní osobných cieľov, rozvíjaní vlastných vedomostí a schopností. Čítanie s porozumením predstavuje integrálnu súčasť všetkých vyučovacích predmetov. Predpoklad pre zvládnutie ostatných vyučovacích predmetov vytvárajú dobré čitateľské zručnosti, preto patria v rámci školského vzdelávania medzi kľúčové oblasti.

V súvislosti s čítaním sa často hovorí o tom, že tí, ktorí získajú zručnosť čítania v detstve, v živote potom čítajú a učia sa rýchlejšie ako tí, ktorí ju nezískali. Majú pritom väčšiu slovnú zásobu, čo znamená, že nestroskotajú pri zložitejších textoch, a lepšie rozpoznávajú postup príbehov a formulujú svoje argumenty, čo je schopnosť, ktorá sa inými prostriedkami nedá rozvinúť.

Rozlišujeme tri aspekty čitateľskej gramotnosti, a to:

- získavanie informácií,
- vytváranie interpretácie,
- posúdenie textu.

Čitateľská gramotnosť je definovaná ako „schopnosť porozumieť a používať také písomné jazykové formy, ktoré vyžaduje spoločnosť, alebo ktoré majú hodnotu pre jednotlivca.

Štyri procesy porozumenia:

1. Vyhľadávanie určitých informácií – čitateľ lokalizuje tú informáciu v texte, ktorá je dôležitá pre porozumenie významu textu, informácia je v texte priamo (explicitne) uvedená.
2. Vyvodzovanie záverov – čitateľ vyvodzuje informácie a myšlienky alebo súvislosti medzi nimi napriek tomu, že nie sú explicitne formulované, ale z textu vyplývajú.
3. Interpretovanie a integrovanie myšlienok a informácií – čitateľ pri interpretácii nachádza medzi myšlienkami súvislosti, pričom využíva svoje predchádzajúce poznatky, vedomosti a skúsenosti a dochádza k integrácii a syntéze.
4. Hodnotenie obsahu, jazyka a textových prvkov – čitateľ kriticky hodnotí prečítaný text, jeho obsah a formu. Pri hodnotení textu vychádza zo svojich čitateľských skúseností a zo svojho chápania sveta.

Prácu s informáciami v primárnom i v sekundárnom vzdelávaní určujú niektoré **kľúčové kompetencie**:

(*spôsobilosti*) (Štátny vzdelávací program, ŠPÚ, 2008):

- **sociálne komunikačné kompetencie** – rozumie rôznym typom doteraz používaných textov a bežne používaným prejavom neverbálnej komunikácie a dokáže na neadekvátne reagovať;
- **kompetencie v oblasti informačných a komunikačných technológií** – dokáže adekvátne veku aktívne vyhľadávať informácie na internete;
- **kompetencia k celoživotnému učeniu sa** – vyberá a hodnotí získané informácie, spracováva ich a využíva vo svojom učení a v iných činnostiach;
- **kompetencia riešiť problémy** – hľadá a využíva rôzne informácie, skúša viaceré možnosti riešenia problému, overuje správnosť riešenia a osvedčené postupy aplikuje pri podobných alebo nových problémoch.

Vzdelávacia oblasť	Primárne vzdelávanie	Sekundárne vzdelávanie
Jazyk a komunikácia	<p>Vlastná tvorba jazykových prejavov, práca s informáciami, čitateľská gramotnosť, schopnosť argumentovať.</p> <p>Kľúčové jazykové kompetencie – počúvanie, hovorenie, písanie, čítanie s porozumením.</p> <p>Čitateľské kompetencie – súbor vedomostí, zručností, hodnôt a postojov zameraných na príjem (repciu) umeleckého textu (čítanie, deklamácia, počúvanie), jeho analýzu, interpretáciu a hodnotenie.</p> <p>Rozvoj čitateľských schopností, ktoré presahujú aspekt technického zvládnutia čítaného textu a smerujú k prijatiu jeho obsahu.</p>	
Príroda a spoločnosť	<p>Samostatne sa orientovať v informáciách a vedieť ich spracovávať objektívne do takej miery, do akej to povoľuje</p>	<p>Získavať informácie o prírode a jej zložkách nielen z rôznych zdrojov, ale aj prostredníctvom vlastných pozorovaní a experimentov v prírode a v</p>
Človek a príroda		
	<p>kognitívna úroveň žiaka.</p>	<p>laboratóriu, čím si rozvíjajú zručnosti pri práci s grafmi, tabuľkami, schémami, obrázkami, náčrtmi.</p>
Človek a spoločnosť		<p>Získavať základné schopnosti a zručnosti poznávať historicky materiál.</p> <p>Vyhľadávať relevantne informácie z rôznych zdrojov a využívať ich v <i>dejepise</i>.</p> <p>Pracovať s informáciami o Slovenskej republike ako časti Zeme a o Zemi ako celku, porozumieť a rozvíjať čítanie a interpretáciu obrázkov, fotografií, grafov, tabuliek, prierezov, schém a diagramov ako prostriedkov <i>geografie</i>.</p>
Matematika a práca s informáciami		<p>Matematika sa podieľa na rozvíjaní schopností žiakov používať prostriedky IKT na vyhľadávanie, spracovanie, uloženie a prezentáciu informácií.</p>

Nedostatky ČG v súčasnosti

- Čoraz viac žiakov a dospelých osôb má problém so základnými jazykovými zručnosťami, ako je napríklad slovná zásoba a jazyková vybavenosť. Ide pritom o nevyhnutný základ pre vývoj vyšších úrovní čitateľskej gramotnosti.
- Nedostatočné povedomie širokej verejnosti o význame čitateľskej gramotnosti pre sebarealizáciu jednotlivca a život v spoločnosti.
- Existencia fenoménu bibliofóbie alebo tzv. a-gramotnosti u žiakov a mládeže. Ide o rozhodnutie nečítať napriek schopnosti čítať – trvalá ľahostajnosť voči knihám a čítaniu, čo predstavuje úplne nový postoj ku knihám, ktoré predstavujú základnú zásobáreň civilizácie.
- Zmena voľného času a záujmov žiakov/mládeže/dospelých.
- Chýba vôľa k námahe, cviku, sebadisciplíne, ktorá by účinne kontrolovala vôľu k pohodliu. Žiaci/mládež nepoužívajú internet iba na vyhľadávanie informácií, či dokonca na učenie sa, ako sa to často naivne predpokladá. Najčastejšie ho používajú na komunikáciu s priateľmi, sťahovanie hudby a hier – teda na zábavu.
- Žiaci/deti/mládež/dospelí uprednostňujú pred čítaním lákavejšiu zábavu (TV, internet, počítačové hry).
- Nedostatočný záujem, podpora a spoluúčasť na rozvoji čitateľskej gramotnosti u rodičov detí zo sociálne znevýhodneného prostredia.
- Digitálne rozptyľovanie vedie takmer k nepretržitému preťažovaniu kognitívnych schopností a pozornosti. Dochádza ku kognitívnemu zahľteniu mozgu, čím sa znižuje kvalita rozhodnutí a volieb jednotlivca a narastá úzkosť.
- Digitálna demencia. Digitálne médiá vedú k tomu, že mozog menej používame, čím jeho výkonnosť časom klesá. U mladých ľudí sa tým oneskoruje vývoj mozgu, ich duševná výkonnosť zostáva od počiatku pod úrovňou svojich možností. Netýka sa to iba nášho myslenia, ale aj vôle, emócií a predovšetkým sociálneho správania.
- Nedostatočná a nevyzretá čitateľská gramotnosť vedie v konečnom dôsledku k vážnym problémom pri štúdiu, ako aj pri uplatňovaní nárokov na trhu práce.
- Nezpracovanie stratégie čitateľskej gramotnosti do školských programov. Nezpracovanie stratégie čitateľskej gramotnosti do prípravy budúcich učiteľov.

Strategický cieľ: **zlepšiť výsledky žiakov v čitateľskej gramotnosti**

Opatrenia na zlepšenie čitateľskej gramotnosti

Naše úlohy pre rozvoj ČG:

- pripraviť stratégiu rozvoja ČG na úrovni školy,
- stanoviť ciele na zvyšovanie úrovne ČG,
- nevnímať ČG a jej rozvoj len ako súčasť predmetu slovenský jazyk a literatúra, ale rozvíjať ju prierezovo vo všetkých predmetoch,
- odbúrať stereotypy vo vzdelávaní (zameranosť učiteľov na obsah a na nižšie kognitívne funkcie, pretrvávajúce dominantné postavenie učiteľa pri sprostredkovaní obsahu učiva),
- využívať rozmanité učebné a informačné zdroje,
- zvýšiť frekvenciu práce s nesúvislými textami v jednotlivých predmetoch.

Špecifické ciele:

- zlepšiť výsledky našich žiakov v Testovaní 5 a Testovaní 9 nad celoslovenskú úroveň,
- pripraviť plán aktivít na rozvoj ČG, sledovanie jeho realizácie a prezentácia uskutočňovania,
- vyčleniť finančné prostriedky v rozpočte školy na rozvoj ČG (vzdelávanie učiteľov, metodické a učebné materiály,

- knižničný fond),
- zapojiť sa do vyhlásených národných a iných projektov na rozvoj ČG,
 - pripraviť v školskej knižnici aktivity zamerané na podporu čítania,
 - zvýšiť záujem žiakov o literárne záujmové aktivity.

Ako dosiahneme zlepšenie úrovne ČG

- systém vzájomnej spolupráce učiteľov primárneho vzdelávania, sekundárneho vzdelávania, vychovávateľiek školského klubu detí a zástupcov iných inštitúcií (materská škola, rodičovské združenie, obecný úrad, občianske združenie),
- výzvy na projekty podporované z ESF, rozvojové projekty, projekty podporujúce formálne aj neformálne vzdelávanie (Nadácia Orange, Nadácia Volkswagen, Nadácia Ekopolis, Nadácia Coop Jednota, Edulab, NÚCEM,...),
- vzdelávanie celého kolektívu pedagogických zamestnancov v oblasti ČG,
- príprava vlastných podporných materiálov na rozvoj ČG v jednotlivých predmetoch,
- spolupráca s okresnou knižnicou,
- nákup kníh do školskej knižnice pre jednotlivé predmety.

Plán aktivít rozvoja čitateľskej gramotnosti

Strašidelné čítanie v školskej knižnici

Termín: október

Účastníci: žiaci 1. a 2. stupňa

Zodpovední: Papačová

Žiaci navzájom čítajú strašidelné texty z vybraných kníh podľa veku. Analyzujú, odlišujú reálne od nereálneho, dopĺňajú ilustráciami, pokus o tvorbu vlastného strašidelného príbehu.

Daruj knihu pod stromček

Termín: december

Účastníci: žiaci 1. A 2. stupňa

Zodpovední: Papačová a Čuchranová

Žiaci školy prinesú ľubovoľnú knihu, ktorú by chceli podarovať. Knihy budú sústredené v spoločenskej miestnosti a žiaci si počas hodín čítania a literatúry môžu prísť knihu vybrať.

Beseda so spisovateľom

Termín: január

Účastníci: žiaci 5. a 6. ročníka

Zodpovední: Papačová

Žiaci sa zúčastnia na besede so spisovateľom vopred vybraným, čítajú si z jeho kníh a rozprávajú o tom, čo prečítali a čo čítajú.

Noc s Andersenom

Termín: apríl

Účastníci: žiaci 6. ročníka

Zodpovední: Papačová, Čuchranová

Vyučujúce pripraví rôzne aktivity s knihami, dramatizácie, prezentácie a čítanie z kníh.

Knižný dom

Termín: marec

Účastníci: žiaci ZŠ

Zodpovední: všetci vyučujúci

Učitelia SJL čítajú so žiakmi rôzne texty poézie a potom tvoria so žiakmi básne a krátke príbehy. Na technike, výtvarnej výchove alebo na triednických hodinách vyrobí dom (polystyrén, kartón,...), na ktorý priliepajú vytvorené texty. Pozvú si družobnú triedu z 1. stupňa a dom im podarujú. Následne majú žiaci si čítať práce a môžu dom výtvarne dokresliť.

Galéria tvorivosti

Termín: priebežne

Účastníci: žiaci ZŠ

Zodpovední: všetci vyučujúci

Na webovej stránke školy uverejňovanie literárnych prác žiakov školy.

Toto čítam ja

Termín: priebežne

Účastníci: žiaci 2. stupňa

Zodpovední: učitelia SJL

Na hodinách literatúry žiaci prezentujú knihu, ktorú prečítali. Analyzujú z hľadiska obsahu, jazyka a celkového dojmu. Je to náhrada za mimočítankové čítanie.

Triedna knižnica

Termín: priebežne

Účastníci: žiaci 2. stupňa

Zodpovední: učitelia SJL, triedni učitelia

So žiakmi založíme triednu knižnicu. Žiaci si z domu prinesú svoju obľúbenú knihu. Prezentujú ju pred svojimi spolužiakmi v triede. Z kníh vytvoríme malú triednu knižnicu. Zvolíme knihovníkov, ktorí sa budú striedať pri zapisovaní požičaných kníh. Žiaci si počas roka budú môcť ktorúkoľvek knihu požičať a po prečítaní napíšu krátku anotáciu. V závere roka túto aktivitu vyhodnotíme.

Zdravá výživa

Termín: priebežne

Účastníci: žiaci 7. ročníka

Termín: priebežne

Žiaci v rámci projektu „Zdravá výživa“ vyhľadávajú v časopisoch, novinách a na internete krátke texty o zdravej

výžive. Následne z textov vytvárajú výstižné reklamné slogany, tak aby spropagovali zdravý životný štýl u svojich spolužiakov.

Cestujeme vlakom z Košíc do Bratislavy

Termín: priebežne

Účastníci: žiaci 8. ročníka

Zodpovední: učitelia SJL a geografie

Žiaci pracujú s cestovným poriadkom, učia sa orientovať v tabuľkách s príchodmi a odchodmi vlakov. Oboznamujú sa s rôznymi typmi cestovných poriadkov. Vyhľadávajú možnosti cestovania na trase Košice- Bratislava a späť.

Cestujeme po Európe

Termín: máj, jún

Účastníci: žiaci 8. ročníka

Zodpovední: učitelia SJL a geografie

V máji až júni sa žiaci ôsmeho ročníka zahrajú na cestovnú kanceláriu. Pracujú s originálnymi textami (letáky a katalógy) , ktoré cestovné kancelárie ponúkajú. Každý žiak si vytvorí takýto katalóg/ leták a pripraví prezentáciu o pridelenom európskom štáte. Tento štát predstaví – spropaguje svojim spolužiakom.

Starší čítajú mladším

Termín: apríl

Účastníci: žiaci 6. ročníka

Zodpovední: učitelia 1. a 2. stupňa

Po dohode medzi učiteľmi žiaci 6. ročníka budú čítať žiakom 1. ročníka vybranú knihu a prváci kreslia podľa textu.

Mikulášska čiapka

Termín: 6.12. 2017

Účastníci: žiaci 1. – 9. ročníka

Zodpovední: učitelia 1. A 2. stupňa

V spolupráci s triednymi učiteľmi žiaci na triednických hodinách čítajú a rozoberajú text koledy, ktorú sa naučia aj spievať a spoločne prezentujú v rámci aktivity.

Ďalšie aktivity zamerané na podporu čítania

Návšteva divadla

Spolupráca so ZKGZ Michalovce

Dramatický a Čitateľský krúžok

Tvorba textov na rozvoj čitateľskej gramotnosti

Aktivity na rozvoj ČG v jednotlivých predmetoch

Literárne a recitačné súťaže – Šaliansky Maľko, Hviezdoslavov Kubín, Zvonického dni

Ruže mojej duše, Zemplínske pero, ... podľa ponuky

